

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Практичне заняття 8. ОФШОРНІ ЮРИСДИКЦІЇ ТА ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Мета заняття: сформувати розуміння поняття офшорних юрисдикцій, проаналізувати їх вплив на економічну безпеку держави, розглянути переваги та недоліки функціонування офшорів, вивчити механізми деофшоризації економіки України.

План заняття:

1. Поняття та ознаки офшорної юрисдикції. Класифікація офшорів
2. Переваги та недоліки функціонування офшорних юрисдикцій
3. Вплив офшорних механізмів на стабільність економіки та економічну безпеку держави
4. Політика деофшоризації як інструмент детінізації економіки України

Ключові поняття: офшорна юрисдикція, офшор, деофшоризація економіки, міжнародна міграція капіталу, відтік капіталу, бенефіціар, трансфертне ціноутворення, Corporate Tax Haven Index, детінізація економіки, економічна безпека держави.

Завдання для практичної роботи

► **1. Опитування, відповіді на проблемні питання – залучення декількох студентів групи, кожному індивідуально пропонується 1 питання для відповіді та дискусія між студентами групи під керівництвом викладача.**

Проблемні питання для обговорення:

1. Етимологія терміну «офшор» та сутність офшорних юрисдикцій
2. Основні ознаки офшорних юрисдикцій у контексті детінізації економіки
3. Класифікація офшорних зон за ступенем надійності (FATF)
4. Характеристика найвідоміших світових офшорів
5. Економічні переваги використання офшорних юрисдикцій
6. Загрози національній безпеці від функціонування офшорних схем
7. Вплив офшорів на бюджетну систему держави та податкові надходження
8. Corporate Tax Haven Index як інструмент оцінки офшорних юрисдикцій
9. Проблема відтоку капіталу з України через офшорні зони
10. Пріоритетні напрями деофшоризації вітчизняної економіки
11. Вплив офшоризації на економічну безпеку України
12. FATF та міжнародна боротьба з відмиванням грошей через офшори

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

► 2. Засвоєння матеріалу – розв'язок завдань в письмовій та усній формі.

Завдання 1. Розподіліть офшорні юрисдикції за ступенем надійності (класифікація FATF) (на перетині поставити відмітку +)

№ з/п	Назва офшорної юрисдикції	I група (A)	II група (B)	III група (C)
1.	Острів Гернсі			
2.	Острів Джерсі			
3.	Острів Мен			
4.	Острів Олдерні			
5.	Беліз			
6.	Панама			
7.	Андорра			
8.	Гібралтар			
9.	Монако			
10.	Ангілья			
11.	Антигуа і Барбуда			
12.	Аруба			
13.	Багамські Острови			
14.	Барбадос			
15.	Бермудські Острови			
16.	Британські Віргінські Острови			
17.	Віргінські Острови (США)			
18.	Гренада			
19.	Кайманові Острови			
20.	Монтсеррат			
21.	Нідерландські Антильські Острови			
22.	Пуерто-Ріко			
23.	Сент-Вінсент і Гренадіни			
24.	Сент-Кітс і Невіс			
25.	Сент-Люсія			
26.	Сінт-Мартен			
27.	Співдружність Домініки			
28.	Теркс і Кайкос			
29.	Тринідад і Тобаго			
30.	Ліберія			
31.	Намібія			

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

32.	Сейшельські Острови			
33.	Вануату			
34.	Гуам			
35.	Маршальські Острови			
36.	Науру			
37.	Ніуе			
38.	Палау			
39.	Острови Кука			
40.	Американське Самоа			
41.	Самоа			
42.	Фіджі			
43.	Мальдівська Республіка			

Завдання 2. Розподіліть наведені ознаки офшорних юрисдикцій за категоріями:

Категорії:

- А) Податкові преференції
- Б) Адміністративні особливості
- В) Конфіденційність інформації
- Г) Фінансові послуги

Ознаки для розподілу:

1. Пільгове оподаткування або його повна відсутність на території офшору
2. Наявність спеціального пакету адміністративних послуг за спрощеним порядком
3. Можливість випуску акцій на пред'явника
4. Високий рівень банківського обслуговування з відсутністю ряду обмежень
5. Спрощений порядок ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності
6. Можливість анонімного зняття готівки у різних країнах світу
7. Низькі тарифи на реєстрацію та обслуговування офшорних компаній
8. Обмежений обсяг інформації, що вноситься до реєстру юридичних осіб
9. Можливість призначення номінальних власників, директорів і секретарів
10. Відсутність кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків
11. Надання фінансової звітності за спрощеними стандартами
12. Анонімне обслуговування нерезидентів

Завдання 3. Розподіліть наведені твердження на переваги та недоліки функціонування офшорних юрисдикцій з позиції забезпечення державної безпеки:

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

1. Зниження податкових ставок в рази, мінімальна кількість податків
2. Низький імідж та довіра до бізнес-структури, якщо власниками є невідомі офшорні структури
3. Прозорість і спрощена звітність в офшорних юрисдикціях
4. Посилена увага національних правоохоронних і фіскальних органів до бізнес-структур з офшорною юрисдикцією
5. Швидкий доступ до транскордонного інвестування
6. Можливі обмеження до отримання певних ліцензій та участі в приватизації
7. Безпечне володіння активами по всьому світу та міжнародна правова захищеність
8. Суттєві обмеження до допуску на національний фінансовий ринок
9. Судова захищеність на рівні міжнародних норм
10. Суттєві обмеження до допуску до національної сфери безпеки
11. Неможливість з'ясувати кінцевих бенефіціарів
12. Презумпція винуватості офшорної юрисдикції
13. Оперативна можливість для вирішення широкого кола юридичних питань
14. Неможливість повноцінно відстоювати свої права при перевазі національного законодавства
15. Низька вартість обслуговування офшорної юрисдикції

Завдання 4. Визначте, які з наведених наслідків офшоризації економіки належать до:

- А) Бюджетно-фіскальних наслідків
- Б) Структурно-економічних наслідків
- В) Фінансово-інвестиційних наслідків
- Г) Соціально-політичних наслідків

Наслідки:

1. Ухилення від податків та недоотримання бюджетних надходжень
2. Недобросовісна податкова конкуренція між країнами
3. Підтримка тіньової економіки
4. Відтік капіталу з країни
5. Скорочення державного бюджету
6. Структурні деформації в економіці
7. Зменшення національних інвестицій всередині країни
8. Зростання залежності держави від іноземних позик

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

9. Негативний вплив на соціальну ситуацію в країні
10. Створення елементів нестабільності у світовій економіці
11. Накопичення великих обсягів спекулятивних капіталів
12. Отримання позаконкурентних переваг компаніями

Завдання 5. Заповніть таблицю, охарактеризувавши найвідоміші світові офшори:

Офшор	Географічне розташування	Залежність/статус	Основні особливості	Найпопулярніші послуги
Бермудські острови				
Кайманові острови				
Швейцарія				
Сінгапур				
Гонконг				
Багамські острови				
Віргінські острови				
Люксембург				

Завдання 6. Порівняйте обсяги грошових потоків шляхом експортно-імпортних операцій через офшори за 2023-2024 рр., використовуючи статистичні дані з офіційного сайту Комітету статистики України.

Країна	2023		2024			
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Сальдо	Сальдо
Американське Самоа						
Ангілья						
Андорра						
Антигуа і Барбуда						
Аруба						
Багамські Острови						
Барбадос						
Беліз						
Бермудські Острови						
Британські Віргінські Острови						
Вануату						
Віргінські Острови (США)						
Гібралтар						
Гренада						
Гуам						
Кайманові Острови						

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Ліберія						
Мальдівська Республіка						
Маршалські Острови						
Монако						
Монтсеррат						
Намібія						
Науру						
Нідерландські Антильські Острови						
Ніуе						
Острів Гернсі						
Острів Джерсі						
Острів Мен						
Острів Олдерні						
Острови Кука						
Палау						
Панама						
Пуерто-Ріко						
Самоа						
Сейшельські Острови						
Сент-Вінсент і Гренадіни						
Сент-Кітс і Невіс						
Сент-Люсія						
Сінт-Мартен						
Співдружність Домініки						
Теркс і Кайкос						
Тринідад і Тобаго						
Фіджі						

Завдання 7. Співставте пріоритетні напрями деофшоризації з конкретними інструментами їх реалізації:

№	Напрямок деофшоризації	Інструменти реалізації
1	Посилення відповідальності за недотримання податкового законодавства	А) Створення Єдиного державного реєстру бенефіціарних власників
2	Законодавче закріплення амністії капіталу	Б) Підписання угод про обмін податковою інформацією
3	Розробка механізму ведення реєстру бенефіціарів	В) Перегляд угод про уникнення подвійного оподаткування
4	Перегляд угод про уникнення подвійного оподаткування	Г) Введення штрафів та кримінальної відповідальності
5	Активізація роботи щодо укладення угод про обмін інформацією	Д) Введення спеціальних програм добровільного декларування
6	Законодавче закріплення поняття трасту та холдингових структур	Є) Імплементация міжнародних стандартів у національне законодавство

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

7	Вдосконалення правового поля з протидії рейдерству	Ж) Створення правових механізмів захисту власності
---	--	--

► 3. Перевірка засвоєного матеріалу – проведення тестування в письмовій формі.

Тестові завдання:

Офшор – це?

- А. метод ухилення від сплати податків, який спирається на законодавство багатьох країн (в основному острівних), які частково або повністю звільняють від оподаткування доходи компаній, отримані поза межами кордонів (берегів) країни реєстрації;
- Б. відкуп від сплати податків, який спирається на законодавство багатьох країн (в основному острівних), які не звільняють від оподаткування доходи компаній, отримані поза межами кордонів (берегів) країни реєстрації;
- В. ухилення від сплати податків, який частково або повністю звільняють від оподаткування доходів компаній, отриманих поза межами реєстрації;
- Г. система виводу коштів;
- Д. гра в якій приймають участь декілька країн.

2. Термін «офшор» (off-shore) в перекладі з англійської мови означає:

- А. «за кордоном»
- Б. «поза берегом», «у відкритому морі»
- В. «без податків»
- Г. «таємна зона»
- Д. «фінансовий центр»

3. Основними ознаками офшорних юрисдикцій є:

- А. пільгове оподаткування або його повна відсутність на території офшору;
- Б. наявність спеціального пакету адміністративних послуг за спрощеним порядком, а нерідко і анонімним, обслуговування нерезидентів;
- В. спрощений порядок ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності;
- Г. низькі тарифи на реєстрацію та обслуговування офшорних компаній;
- Д. вірні відповіді А-Г.

4. Основними ознаками офшорних юрисдикцій НЕ є:

- А. пільгове оподаткування або його повна відсутність
- Б. високі податкові ставки

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

- В. спрощений порядок ведення бухгалтерського обліку
- Г. можливість анонімного обслуговування
- Д. низькі тарифи на реєстрацію компаній

5. Скільки виділяють груп за ступенем надійності офшорних зон?

- А. 5;
- Б. 3;
- В. 2;
- Г. 4;
- Д. 6.

6. До першої групи надійності офшорних зон (А) за класифікацією FATF належать:

- А.Швейцарія, Люксембург, Дублін, Гонконг, Сінгапур, острови Гернсі, Мен і Джерсі;
- Б.Лабуан, Монако, Мальту, Андорру, Бахрейн;
- В.Гібралтар, Бермуди, Макао, Барбадос;
- Г.Кіпр, Ліхтенштейн, Антигуа, Ліван, Панама, Ангілья, Кайманові, Британські та Віргінські острови;
- Д.Беліз, Аруба, острів Кука, Багамські острови.

7. До першої групи надійності офшорних зон (А) за класифікацією FATF НЕ належить:

- А. Швейцарія
- Б. Люксембург
- В. Кіпр
- Г. Гонконг
- Д. Сінгапур

7. До другої групи надійності офшорних зон (В) за класифікацією FATF належать:

- А.Кіпр, Ліхтенштейн, Антигуа, Ліван, Панама, Ангілья, Кайманові, Британські та Віргінські острови;
- Б.Беліз, Аруба, острів Кука, Багамські острови;
- В.Лабуан, Монако, Мальту, Андорру, Бахрейн, Гібралтар, Бермуди, Макао, Барбадос;
- Г.Швейцарія, Люксембург, Дублін, Гонконг;
- Д.Сінгапур, острови Гернсі, Мен і Джерсі.

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

8. До третьої групи надійності офшорних зон (С) за класифікацією FATF належать:

- А. Кіпр, Ліхтенштейн, Антигуа, Ліван, Панама, Ангілья, Кайманові, Британські та Віргінські острови, Бахрейн;
- Б. Гібралтар, Бермуди, Макао, Барбадос;
- В. Лабуан, Монако, Мальта, Андорра, Бахрейн;
- Г. Швейцарія, Люксембург, Дублін, Гонконг;
- Д. Кіпр, Ліхтенштейн, Антигуа, Ліван, Панама, Ангілья, Кайманові, Британські та Віргінські острови, Беліз, Аруба, острів Кука, Багамські острови.

9. Перевагою офшорної юрисдикції є:

- А. посилена увага національних правоохоронних і фіскальних органів до бізнес-структур з офшорною юрисдикцією;
- Б. низький імідж та довіра до бізнес-структури, якщо власниками є невідомі офшорні структури та невідомі кінцеві бенефіціари;
- В. суттєві обмеження до допуску до національної сфери безпеки і військово-промислового комплексу;
- Г. прозорість і спрощена звітність в офшорних юрисдикціях; а також відсутність або майже невикористання штрафів, пені, нарахувань за правопорушення;
- Д. презумпція винуватості – тобто офшорна юрисдикція має доказати, що капітал, яким вона володіє не набутий злочинним шляхом.

10. Основним негативним ефектом використання офшорних схем для державної безпеки є:

- А. збільшення іноземних інвестицій
- Б. відтік капіталу
- В. зростання ВВП
- Г. покращення бізнес-клімату
- Д. розвиток фінансового ринку

11. *Corporate Tax Haven Index (CTHI)* – це:

- А. рейтинг найбагатших країн світу
- Б. рейтинг юрисдикцій, які найбільше сприяють ТНК не платити податок на прибуток
- В. індекс економічного розвитку
- Г. рейтинг найбезпечніших країн для бізнесу
- Д. індекс корупції

12. Міжурядова організація, яка розробляє стратегії контролю відмивання

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

грошей – це

- А. Open Data Maturity Report;
- Б. The Global Competitiveness Index;
- В. FATF (Financial Action Task Force);
- Г. KOF Index of Globalization;
- Д. Index of Economic Freedom.

13. Яку країну було виключено зі списку дозволених офшорів у 2011 році через значний відтік капіталу з України:

- А. Швейцарію
- Б. Панаму
- В. Кіпр
- Г. Ліхтенштейн
- Д. Монако

14. Деофшоризація економіки – це:

- А. створення нових офшорних зон
- Б. політика держави, спрямована на зменшення використання офшорних схем
- В. повна заборона міжнародної торгівлі
- Г. збільшення податків для всіх компаній
- Д. закриття кордонів для іноземних інвестицій

15. До пріоритетних напрямів деофшоризації вітчизняної економіки слід віднести:

- А. посилення відповідальності за недотримання податкового законодавства України, зокрема, за використання офшорної мінімізації оподаткування, а також трансфертного ціноутворення;
- Б. законодавче закріплення амністії капіталу з офшорних юрисдикцій;
- В. розробка механізму складання та ведення реєстру бенефіціарів власників організацій, налагодження доступу до відомостей співробітникам правоохоронних податкових та інших компетентних органів, фінансових і нефінансових установ, створення відповідального компетентного органу;
- Г. перегляд всіх укладених Україною угод про уникнення подвійного оподаткування з метою гармонізації податкових ставок;
- Д. всі відповіді вірні.

16. До пріоритетних напрямів деофшоризації НЕ належить:

- А. посилення відповідальності за недотримання податкового законодавства
- Б. законодавче закріплення амністії капіталу

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

- В. скасування всіх податків для офшорних компаній
- Г. розробка механізму ведення реєстру бенефіціарів
- Д. активізація роботи щодо укладення угод про обмін інформацією

17. Презумпція винуватості офшорної юрисдикції означає:

- А. офшор автоматично визнається злочинною організацією
- Б. офшор має довести, що капітал не набутий злочинним шляхом
- В. офшор звільняється від будь-якої відповідальності
- Г. офшор не має права на судовий захист
- Д. офшор не може вести бізнес

18. Відтік капіталу з України через офшорні зони призводить до:

- А. збільшення золотовалютних резервів
- Б. зростання національних інвестицій
- В. скорочення державного бюджету за рахунок зниження податкових надходжень
- Г. покращення платіжного балансу
- Д. зміцнення національної валюти

19. Використання офшорних схем українськими компаніями створює загрозу економічній безпеці через:

- А. підвищення конкурентоспроможності держави
- Б. структурні деформації в економіці та зростання залежності від іноземних позик
- В. збільшення прямих іноземних інвестицій
- Г. розвиток малого та середнього бізнесу
- Д. зростання експорту товарів та послуг

20. Офшоризація економіки України суперечить принципам сталого розвитку, оскільки:

- А. сприяє зростанню національного багатства
- Б. забезпечує соціально-економічний прогрес
- В. не забезпечує зростання національного багатства, сприяє тінізації економіки та поширенню транснаціональної злочинності
- Г. підвищує рівень життя населення
- Д. створює нові робочі місця в країні

► 4. Самостійна робота

Презентація індивідуальних доповідей – виступ студента (не більше 7 хвилин) із підготовленою презентацією (використовуючи редактори презентацій Microsoft Office PowerPoint, Google Презентації, онлайн сервіс Prezi.com та ін.) за даною

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

темою. Після доповіді відбувається дискусія між студентами на презентовану тему.

Теми доповідей:

1. Офшорні центри в системі міжнародного оподаткування
2. Фінансовий моніторинг офшорних операцій у контексті детінізації економіки України
3. Сутність «економічної амністії» в країнах ЄС та Україні
4. Перспективи деофшоризації в Україні: імплементація плану BEPS
5. Швейцарія як класичний приклад офшорної юрисдикції: традиції банківської таємниці
6. Кіпр в офшорних схемах українського бізнесу: історія та сучасність
7. Райські папери (Paradise Papers): нові викриття офшорних схем
8. Pandora Papers: українське лідерство у світовому антирейтингу
9. Роль офшорів у фінансуванні тероризму та міжнародної злочинності
10. Автоматичний обмін податковою інформацією: досвід впровадження

Використана література:

1. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21.06.2018 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України N 143-р «Про перелік офшорних зон» від 23.02.2011 р.
3. Супрунова І.В. Державна політика у сфері детінізації національної економіки як структурної складової державної безпеки: монографія. Житомир: ТОВ «Видавничий дім "Бук-Друк"». 2021. 340 с.
4. Черевко О.В. Стратегічні пріоритети детінізації економіки України у системі економічної безпеки: макро- та мікрівимір. Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2014. 441 с.
5. Організаційно-економічний механізм протидії тіньовій економіці та корупції: монографія / А. В. Лісовий, К. П. Проскура, С. В. Кирпа та ін. Ірпінь, 2024. 246 с.
6. Tax Justice Network. Corporate Tax Haven Index [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.taxjustice.net>
7. ICIJ. Pandora Papers [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.icij.org/investigations/pandora-papers/>
8. FATF. Financial Action Task Force [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.fatf-gafi.org>